

KANSA-KOULU 5

**SOSIAALIHUOLLON
KIRJAAMISEN
KEHITTÄMISEN
TILA 2023**

**Yksityisille palveluntuottajille suunnattu sosiaalihuollon
tiedonhallintaa ja kirjaamisen kehittämistä koskeva kysely**

Anu Virtanen
Päivi Tossavainen
Iida Uppo

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2023.

Raportin tuotti sosiaalialan osaamiskeskusten yhdessä toteuttama Kansa-koulu 5 -hanke (2023–2024). Raportin pohjana olevan kyselyn toteuttivat yhteistyössä Kansa-koulu-hanke ja Hyvinvointiala HALI ry.

KANSA-KOULU 5

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Sisällys

1. TAUSTAA	4
2. KYSELYN TOTEUTUS, VASTAUSTEN ANALYSOINTI JA VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT	6
2.1 VASTAAJAORGANISAATIOIDEN TAUSTATIEDOT	6
3. YKSITYISTEN ORGANISAATIOIDEN TIETOTEKNINEN VALMIUS	9
3.1 PALVELUTEHTÄVÄLUOKITUKSEN KÄYTTÖ	9
3.2 VELVOITTEET JA VALMISTELUT SOSIAALIHUOLLON ASIAKASTIEDON ARKISTOON LIITTYMISELLE	11
3.3 YKSITYISTEN ORGANISAATIOIDEN SAAMA OHJAUS JA NEUVONTA	12
4. TOIMINNALLINEN VALMIUS	14
4.1 KIRJAAMISASIAANTUNTIJOIDEN TUNNISTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN	14
4.1.1 Kirjaamisasiantuntijat organisaatioissa	15
4.1.2 Kirjaamisasiantuntijoiden rooli, tehtävät ja työaikajärjestelyt	16
4.1.3 Kirjaamisasiantuntijoiden verkostot	18
4.2 KIRJAAMISEN KEHITTÄMISEN KÄYTÄNNÖT	18
4.2.1 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisestä vastaavat henkilöt ja toteutustavat	18
4.2.2 Kaksi- ja monikielisyden huomioiminen sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämisessä	20
5. KIRJAAMISEN KEHITTÄMINEN OSANA STRATEGIAA JA SUUNNITELMAT KIRJAAMISEN EDISTÄMISEKSI	22
6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	23
LIITTEET	27

1. TAUSTAA

Asiakasasiakirjalain (254/2015) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (jatkossa THL) määräyksen sosiaalihuollon palvelutehtäväluokituksista (1/2016) myötä sosiaalihuollon kirjaamisen kehittäminen kohti yhtenäistä, rakenteista kirjaamista otti merkittävän askeleen. Kansa-koulu 4.0-hanke toteutti tuleville hyvinvointialueille suunnatun sosiaalihuollon tiedonhallinnan ja kirjaamisen kehittämisen tilaa koskevan kyselyn kesällä 2022. Käytännön tasolla asiakasasiakirjalain ja palvelutehtäväluokituksen mahdollistama askel ei kuitenkaan ole toteutunut sosiaalihuollon organisaatioissa riittävällä tavalla, sillä hyvinvointialueille suunnatun kyselyn tulokset näyttivät, etteivät kaikki kunnat olleet ottaneet hyvinvointialueille siirryttäessä käyttöön 1.1.2021 pakolliseksi tullutta palvelutehtäväluokitusta. Historiallinen ja kansallinen sote-integraatio, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestäminen siirtyi kunnilta hyvinvointialueille, toteutui siis tilanteessa, jossa yhtenäistettävä sosiaalihuollon tietopohja oli ja on edelleen hyvin hajanainen.

Hyvinvointialueille suunnatussa kyselyssä kartoitettiin vain hyvinvointialueiden omaa tilaa, eikä yksityisten palveluntuottajien kirjaamisosaaminen ja sen kehittäminen ollut varsinaisena teemana. Kyselyssä kartoitettiin kuitenkin hyvinvointialueiden suunnitelmia yksityisten palveluntuottajien kirjaamisosaamisen kehittämisen osalta. Tällaisia suunnitelmia ei tuolloin ollut yhdelläkään hyvinvointialueella, aikomuksia tätä kohti kylläkin oli. Vastauksissa kävi myös ilmi, että hyvinvointialue on voinut informoida alueensa yksityisiä toimijoita tulossa olevista muutoksista tai tämä asia on tulossa myöhemmin ajankohtaiseksi. Esille tuotiin myös se, että asian suhteen aiotaan verkostoitua, mutta toisaalta hyvinvointialueilla koetaan myös, että hyvinvointialue ei ole kirjaamisosaamisen kehittämisessä yksityisille palveluntuottajille koulutusvastuullinen. (Kansa-koulu 2022b.)

Tätä taustaa vasten on syytä olla huolissaan nykyisen voimassa olevan (784/2021) ja 1.1.2024 voimaan astuvan (703/2023) asiakastietolain mukaisen, hyvinvointialueita koskevan Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston liittymisvelvoitteen toteutumisesta 1.9.2024 alkaen. Huoli koskee myös vahvasti yksityisiä palveluntuottajia, joille yhtenäisen, rakenteisen kirjaamisen kulttuuri tulee luultavasti olemaan vielä suurempi muutos aiempaan kuin julkisille palvelunjärjestäjille.

Sosiaalihuollon kirjaamisosaamista on kehitetty ja viety eteenpäin sosiaalialan osaamiskeskusten yhteisillä Kansa-koulu-hankkeilla vuodesta 2015 alkaen. Hankkeissa on rakennettu sosiaalihuollon kirjaamisen ydinteemoja ja reunaehtoja käsittelevä valmennuskokonaisuus, jossa huomioidaan aihepiiriä koskeva lainsäädäntö. Hankkeissa on valmennettu sosiaalialan kirjaamisasiantuntijoita (aiemmin kirjaamisvalmentaja) niin julkisille kuin yksityisille sosiaalihuollon organisaatioille sekä pyritty vahvistamaan sosiaalihuollon organisaatioiden kirjaamisosaamista verkostotyön keinoin. (Kansa-koulu 2018; Kansa-koulu 2020, Kansa-koulu 2022a, Kansa-koulu 2023.)

Meneillään olevan Kansa-koulu 5-hankkeen yhtenä tavoitteena on yhteiskehittää pysyviä toimintamalleja sekä kansallisten toimijoiden, hyvinvointialueiden että yksityisten sosiaalihuollon organisaatioiden kanssa. Hankkeessa kerätään palvelunjärjestäjien ja -tuottajien kirjaamisen

kehittämiseen liittyviä tarpeita sekä kehittämistyön tilannekuvaa. Samalla kootaan yhteen ja jaetaan eteenpäin kehittämistyön hyviä käytäntöjä. Tavoitteena on myös edistää sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen kiinnittymistä osaksi sosiaalihuollon yleisen kehittämisen ja valvonnan rakenteita.

Yksityisille palveluntuottajille suunnatulla kyselyllä on yhteistyössä Hyvinvointiala HALI ry:n kanssa pyritty kartoittamaan, minkälaiset valmiudet palveluntuottajilla on kohdata lähitulevaisuuden muutokset koskien sosiaalihuollon kirjaamista ja tiedonhallintaa sekä keräämään yksityisten palveluntuottajien kirjaamisen kehittämiseen liittyviä tarpeita ja luomaan kehittämistyön tilannekuvaa.

2. KYSELYN TOTEUTUS, VASTAUSTEN ANALYSOINTI JA VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

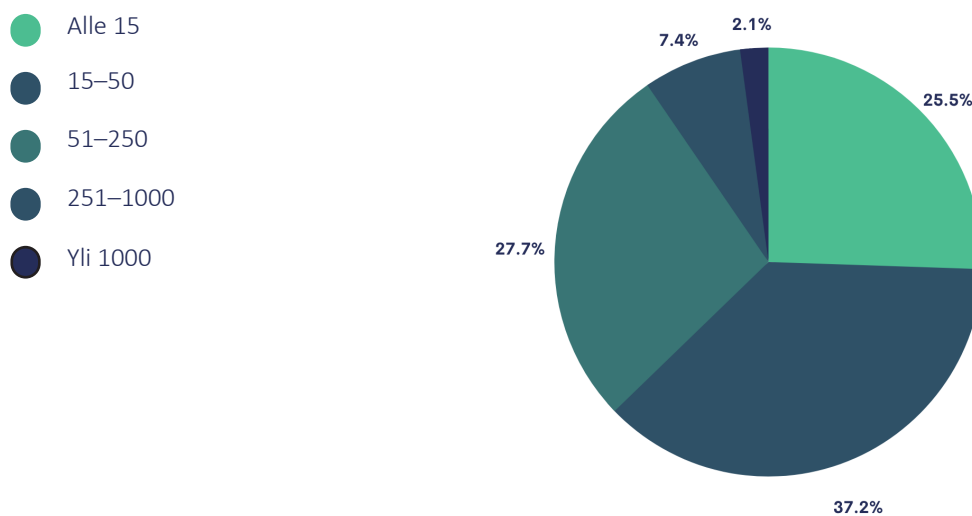
Yksityisille palveluntuottajille suunnatulla kyselyllä kartoitettiin yksityisten organisaatioiden kirjaamisiasiantuntijoita sekä tietoteknistä ja toiminnallista rakenteisen kirjaamisen kehittämistä. Kysely pyrittiin laatimaan niin, että vastausten perusteella pystyttäisiin luomaan valtakunnallisesti luotettavaa tilannekuvaa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen osa-alueista yksityisissä organisaatioissa. Kyselyn ensisijainen tarkoitus oli selvittää yksityisten palveluntuottajien kirjaamisen kehittämisen nykytilaa ja hahmottaa, millaiset lähtökohdat ja edellytykset kirjaamisen jatkokehittämiseksi on olemassa. Tarkoituksena on tämän peruskuvan pohjalta tarkentaa tilannekuvaa yhteistyössä Kansa-koulun ja yksityisten organisaatioiden verkoston kesken sekä suunnata ja kohdistaa hankkeen muuta työskentelyä tilannekuvan pohjalta. Kyselyn toivottiin toimivan myös interventiona ja muistutuksena kirjaamisen kehittämisen tärkeydestä.

Kysely laadittiin Kansa-koulu 5 -hankkeen ja Hyvinvointiala HALI ry:n yhteistyönä hyvinvointialueille vuotta aiemmin suunnatun kyselyn pohjalta. Kysely toteutettiin 30.5.–25.6.2023 välillä. Kysely lähetettiin Hyvinvointiala HALI ry:n jäsenistölle, niin että kysely saatekirjeineen jaettiin sosiaalipalveluja tuottavien yhteisöjen toimitusjohtajille 30.5.2023 ja myös tiedoksi HALI ry:n sosiaalipalvelujen taustaryhmien jäsenille. Tämän jälkeen kyselystä kerrottiin vielä kahdessa HALI ry:n jäsenkirjeessä (7.6. ja 14.6.2023). Kyselyn vastausten analysointi ja raportointi tapahtui kesän ja syksyn 2023 aikana.

2.1 VASTAAJAORGANISAATIOIDEN TAUSTATIEDOT

Kyselyyn saatiin vastaus yhteensä 94 yksityiseltä palveluntuottajalta. Näistä organisaatioista suurin osa eli 62,7 % oli maksimissaan 50 henkeä työllistäviä yrityksiä. Huomionarvoista on, että neljännes vastaajista oli alle 15 henkeä työllistäviä yrityksiä. (Kuva 1)

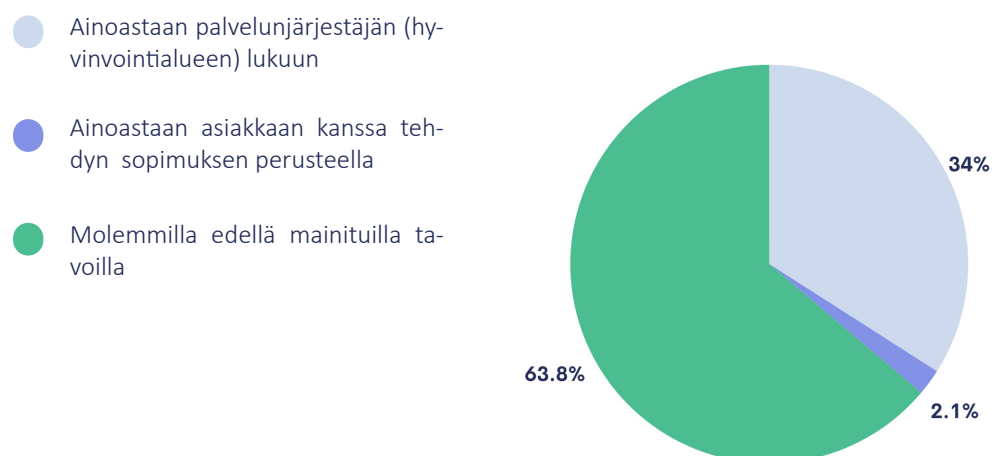
Organisaatiomme työllistää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia...

Kuva 1. Henkilöstön määrä, N=94.

Suurin osa kyselyyn vastanneista organisaatioista tuottaa palveluita sekä hyvinvointialueen lukuun että asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Pelkästään asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella palveluja tuottaa vain 2,1 % vastaajista eli 2 organisaatiota (Kuva 2). Näillä organisaatioilla vaatimus Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon liittymiselle toteutuu vasta vuonna 2026.

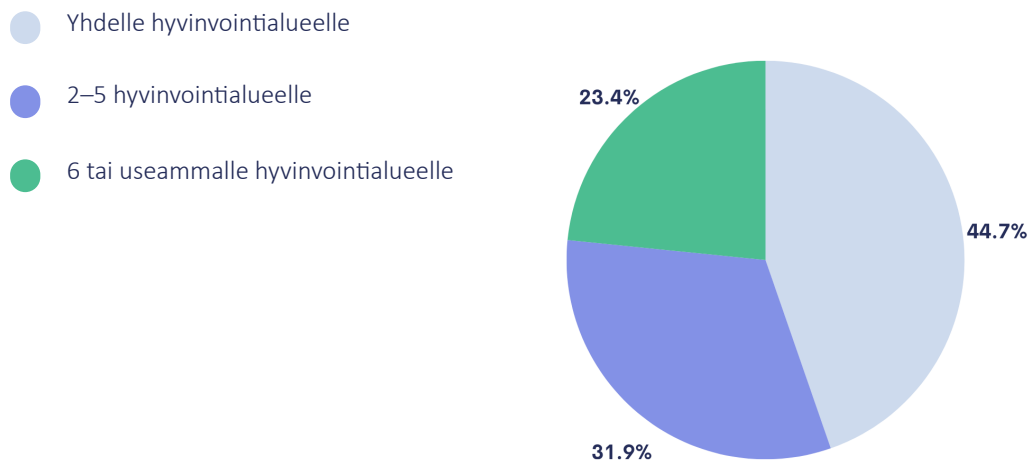
Organisaatiomme tuottaa sosiaalipalveluja...

Kuva 2. Sosiaalipalveluiden tuotantotavat, N=94.

Vajaa puolet (44,7 %) organisaatioista tuottaa palveluja vain yhdelle hyvinvointialueelle ja vajaa kolmannes (31,9 %) kahdesta viiteen hyvinvointialueelle. Kuudelle tai useammalle hyvinvointialueelle palveluja tuottavia organisaatioita oli vastaajista vajaa neljännes (23,4 %). (Kuva 3)

Tuotamme sosiaalipalveluja...

Kuva 3. Sosiaalipalveluiden toiminta-alueet, N=94.

3. YKSITYISTEN ORGANISAATIOIDEN TIETOTEKNINEN VALMIUS

Sosiaalihuollon palvelunantajien on liityttävä valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen eli Kanta-palvelujen käyttäjäksi 1.1.2024 voimaan tulevan uuden asiakastietolain (703/2023) mukaan, jos sillä on käytössä asiakas- tai potilastietojen käsittelyyn tarkoitettu tietojärjestelmä. Sosiaalihuollon asiakastiedot tallennetaan Kantaan Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon ja sosiaalihuollon yhteydessä syntyneet potilastiedot Potilastiedon arkistoon. Asiakastietolain siirtymäsäännösten mukaan julkisen sosiaalihuollon palvelunantajan on liityttävä Kantaan 1.9.2024 mennessä ja yksityisen sosiaalihuollon palvelunantajan viimeistään 1.1.2026.

Jos yksityinen palveluntuottaja antaa sosiaalipalvelua asiakkaalle julkisen sosiaalihuollon palvelunjärjestäjän lukuun eli esimerkiksi hyvinvointialueen asiakkaalle myöntämänä ostopalveluna tai palvelusetelillä, yksityisen palvelunantajan antama palvelu on osa julkista sosiaalihuoltoa. Jos palvelunantajan toiminnassa syntyvien asiakirjojen tallentamisveloitteen määräaika on vasta liittymisveloitteen voimaantulon jälkeen, on palvelunantajan liityttävä Kantaan viimeistään silloin, kun kyseisen palvelutehtävän asiakirjojen tallentamisvelvoite alkaa. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Tallentamisveloitteiden määräajat on jaoteltu palvelutehtävittäin (Asiakastietolaki 703/2023, 102 §).

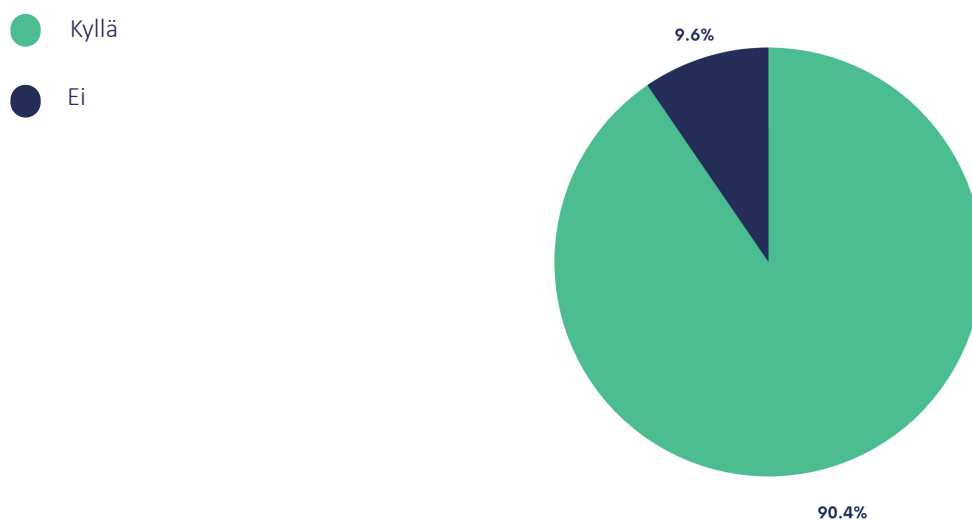
Tietoteknisen valmiuden osalta pyrittiin selvittämään, onko organisaatioiden tuottamat palvelut luokiteltu selkeästi THL:n palvelutehtäväluokituksen mukaisesti ja onko organisaatioiden käytössä olevissa asiakastietojärjestelmissä käytössä palvelutehtäväluokitus. Toisena kokonaisuutena haluttiin selvittää organisaatioiden tilannetta Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston tuomiin veloitteisiin liittyen ja kolmantena yksityisten organisaatioiden saamaa ohjausta ja neuvontaa.

3.1 PALVELUTEHTÄVÄLUOKITUKSEN KÄYTTÖ

Kyselyssä kartoitettiin, onko organisaatioiden tuottamat palvelut luokiteltu selkeästi THL:n palvelutehtäväluokituksen mukaisesti, minkä tyyppisiä palveluja organisaatio tuottaa sekä onko organisaation asiakastietojärjestelmässä tai -järjestelmissä käytössä palvelutehtäväluokitus. Asiakastietolaki velvoittaa, että niin sanotuissa peruspalveluissa eli lapsiperheiden palvelujen, iäkkäiden palvelujen ja työikäisten palvelujen palvelutehtävissä tulee aloittaa asiakasasiakirjojen tallentaminen Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon viimeistään 1.9.2024.

Yli 90 % organisaatioista vastasi, että heidän tuottamansa palvelut on selkeästi luokiteltu THL:n palvelutehtäväluokituksen mukaisesti (Kuva 4). Yhdeksässä organisaatiossa eli 9,6 % vastaajista palveluja ei ole luokiteltu palvelutehtäväluokituksen mukaisesti.

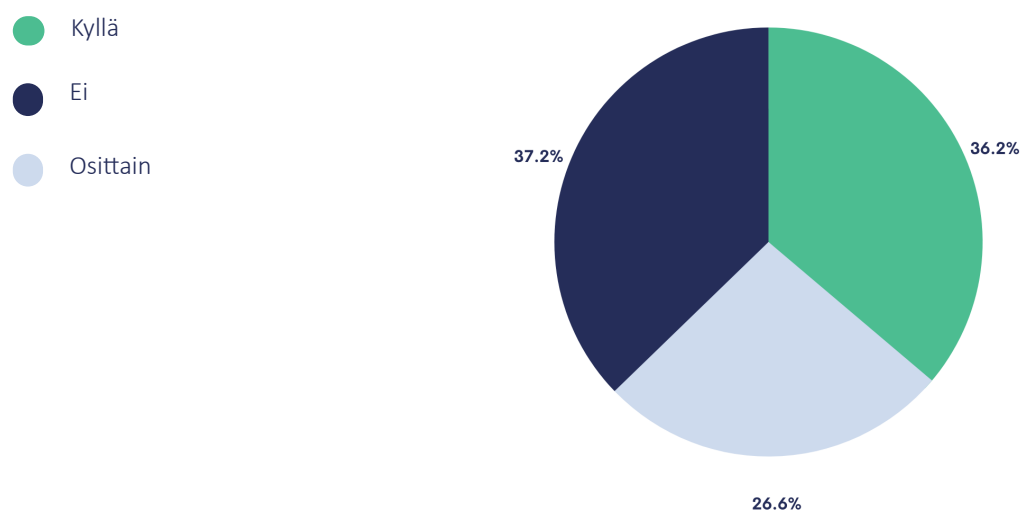
Organisaatiomme tuottamat palvelut on luokiteltu selkeästi THL:n palveluluokituksen mukaan

Kuva 4. Sosiaalipalvelutuotannon luokittelu, N=94.

Vaikka edellisen kysymyksen perusteella yli 90 % kyselyyn vastanneista organisaatioista tuottaa palveluja palvelutehtävälukituksen mukaisesti, vain reilulla kolmasosalla (36,2 %) organisaatiosta on itsellään käytössä palvelutehtävälukitus asiakastietojärjestelmässä tai -järjestelmissä (Kuva 5). Suurimmalla osalla (63,8 %) vastaajista ei luokitusta ole lainkaan tai luokitus on vain osittain asiakastietojärjestelmässä.

Organisaatiomme asiakastietojärjestelmässä/-järjestelmissä on käytössä palvelutehtävälukitus

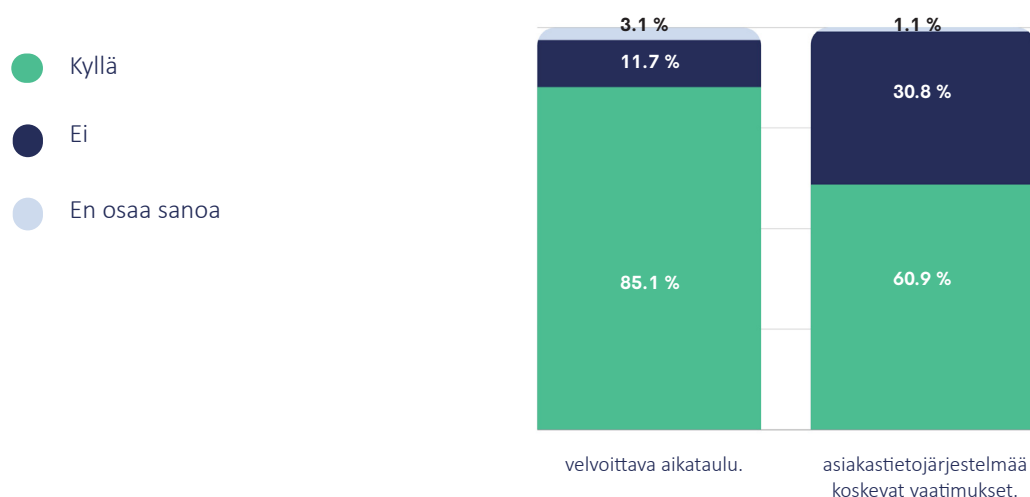
Kuva 5. Sosiaalihuollon palvelutehtävälukituksen käyttö, N=94.

3.2 VELVOITTEET JA VALMISTELUT SOSIAALIHUOLLON ASIAKASTIEDON ARKISTOON LIITTYMISELLE

Sosiaalihuollon liittymistä kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin on suunniteltu vuosikymmenien ajan. Velvoitteesta liittyä Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon määrättiin ensimmäisen kerran marraskuussa 2021 voimaantulleessa asiakastietolaissa (784/2021). Kyselyssä velvoitteita ja valmisteluja Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon liittymiselle kartoitettiin väittämillä, jotka kuvasivat organisaatioiden tietoa Kanta-liittymisen velvoittavasta aikataulusta ja asiakastietojärjestelmiä koskevia vaatimuksia sekä mahdollista aikataulutettua suunnitelmallista Kanta-liittymisen prosessia.

Väittämiin ”organisaatioissamme on tiedossa Kanta-liittymisen velvoittava aikataulu ja asiakastietojärjestelmää koskevat vaatimukset” vastaajat ovat kyselyteknisistä syistä päässeet valitsemaan sekä kyllä- että ei-vaihtoehdot väittämän molempiin kohtiin. Tällaiset vastaukset on analyysivaiheessa tulkittu en osaa sanoa -vastauksiksi. (Kuva 6)

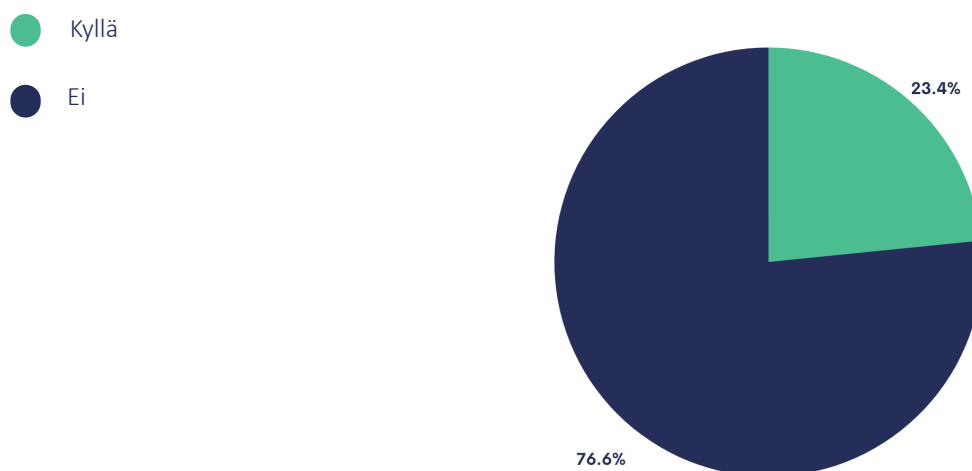
Organisaatioissamme on tiedossa Kanta-liittymisen...

Kuva 6. Kanta-liittymisen aikataulu ja vaatimukset, N=94.

Jopa hieman yli 85 % vastaajista on todennut, että heillä on tiedossa Kanta-liittymisen velvoittava aikataulu. Vastaavasti Kanta-liittymisen asiakastietojärjestelmää koskevat vaatimukset olivat tiedossa vajaalla 61 % vastaajista. Edellisten väittämien korkeista kyllä-vastanneiden prosenteista huolimatta kuitenkin vain vajaalla neljänneksellä (23,4 %) vastaajista oli aikataulutettuna suunnitelmallinen Kanta-liittymisen prosessi (Kuva 7).

Organisaatiossamme on aikataulutettu suunnitelmallinen Kanta-liittymisen prosessi

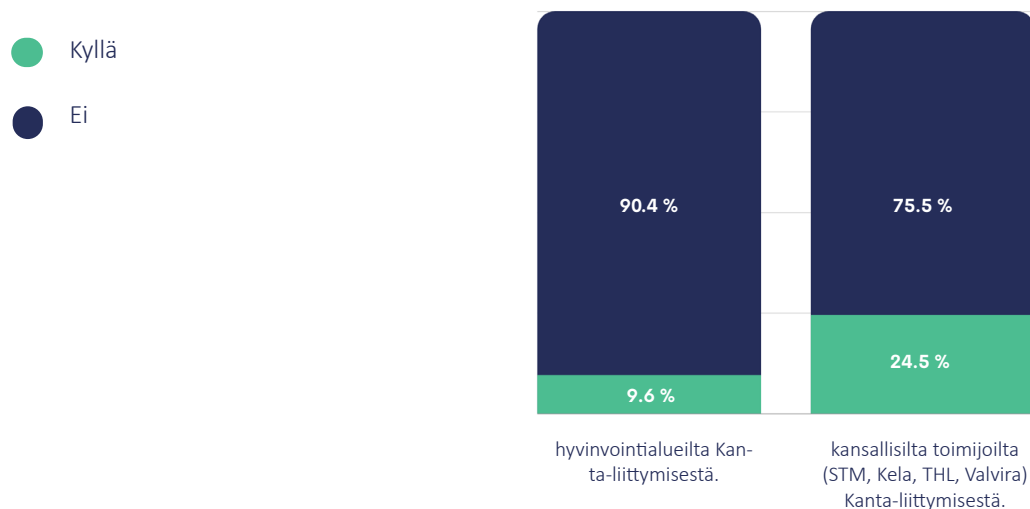
Kuva 7. Kanta-liittymisprosessin aikataulutus, N=94.

3.3 YKSITYISTEN ORGANISAATIOIDEN SAAMA OHJAUS JA NEUVONTA

Kyselyssä haluttiin kartoittaa myös yksityisten organisaatioiden saamaa ohjausta ja neuvontaa Kanta-liittymisen suhteen. Kansa-koulu-hankkeen hyvinvointialueille suunnatussa kyselyssä ei noussut esiin, että hyvinvointialueet olisivat systemaattisesti kyenneet tukemaan yksityisiä organisaatiota liittymisessä.

Yksityisten organisaatioiden vastaukset tukevat tätä hyvinvointialueiden ilmoittamaa tilannetta, sillä vain 9,6 % kyselyyn vastanneista yksityisistä organisaatioista ilmoitti saaneensa ohjausta ja neuvontaa Kanta-liittymiseen hyvinvointialueelta (Kuva 8). Ohjausta ja neuvontaa saaneet organisaatiot tarkensivat asiaa muun muassa toteamalla, että tuki on ollut linkejä kansallisten toimijoiden sivuille tai yleistä neuvontaa, ei käytännönläheistä. Yksi vastaaja on kertonut hyvinvointialueen järjestäneen asiaan liittyen yhteistyöpalavereja, mutta ei koulutustilaisuuksia.

Organisaatiomme on saanut ohjausta ja neuvontaa...

Kuva 8. Kanta-liittymiseen saatu ohjaus ja neuvonta, N=94.

Vain noin neljännes (24,5 %) vastaajaorganisaatioista koki saaneensa Kanta-liittymiseen riittävästi ohjausta ja neuvontaa kansallisilta toimijoilta, kuten Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Kela, THL tai Valvira. Organisaatiot toivoivat kansallisilta toimijoilta tietoa esimerkiksi siitä, mitä siirtymä vaatii, mitkä kirjaukset siirtyvät Kantaan, miten siirtyminen tapahtuu ja tuleeko kirjausten sisältöä muuttaa. Lisäksi toivottiin konkreettisia aikatauluja ja toimenpiteitä sekä selkeää infopakettia ja käyttöönotto-opastusta. Osa vastaajista koki, että nyt tieto on pirstaleista ja vaikeasti löydettävissä.

4. TOIMINNALLINEN VALMIUS

Tietoteknisen valmiuden lisäksi organisaatioilta kartoitettiin toiminnallista valmiutta Sosiaali-
huollon asiakastiedon arkiston käyttöönottoon. Toiminnalliseen valmiuteen sisältyi kirjaamis-
asiantuntijoiden tunnistaminen ja hyödyntäminen organisaatioissa sekä sosiaalihuollon kirjaa-
misen kehittämisen käytännöt. Organisaatioiden vastauksia taustoitetaan seuraavassa luvussa
kuvauksella Kansa-koulu-hankkeiden kirjaamisosaamisen kehittämisestä.

4.1 KIRJAAMISASIAANTUNTIJOIDEN TUNNISTAMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN

Kirjaamisasiantuntija on sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen, joka on valmentautunut
Kansa-koulu I–IV-hankkeiden aikana sosiaalihuollon kirjaamisen asiantuntijaksi. Ensimmäisen
hankkeen (2015–2017) aikana valmennettiin sosiaalihuollon asiakastietoja työssään käsittele-
vää sosiaalihuollon henkilöstöä. Toisessa hankkeessa (2018–2019) kohderyhmää laajennettiin
ja tukea kirjaamisosaamisen vahvistamiseen tarjottiin myös sote-alan esihenkilöille, koulutu-
sorganisaatioiden edustajille, sote-organisaatioiden asiakirjahallinnosta vastaaville toimijoille
sekä vahvemmin yksityisille palveluntuottajille. Kolmannen hankkeen (2020–2021) ensisijaisia
kohderyhmiä olivat julkisissa ja yksityisissä sosiaalihuollon palveluissa työskentelevät ammatti-
laiset niillä alueilla, joilla kirjaamisasiantuntijoita ei ennestään ollut. Neljäs hanke (2022) jatkoi
valmennusta ja pyrki lisäksi tukemaan kirjaamiskäytäntöjen kehittämisen rakenteiden muodos-
tamista ja siten vahvistamaan kirjaamisen asemaa sosiaalihuollon tiedonhallinnan kokonaisuus-
dessa. Tätä työtä on jatkettu Kansa-koulu 5 -hankkeessa.

Kansa-koulu-hankkeissa (I–IV) on valmennettu lähes 4000 kirjaamisasiantuntijaa, joista nel-
jännen hankkeen päättyessä yhteystietorekisterissä oli noin 1000 yksityisiin organisaatioihin
valmennettua kirjaamisasiantuntijaa. Ensimmäisessä ja toisessa Kansa-koulu-hankkeessa val-
mennettuja kirjaamisasiantuntijoita ohjattiin vahvasti muun henkilöstön kouluttamiseen, kos-
ka hankkeissa painotettiin asiakasasiakirjalain toimeenpanon edistämistä organisaatioissa.
Kolmannessa hankkeessa kirjaamisvalmentaja-nimike muutettiin kirjaamisasiantuntija-nimik-
keeksi, sillä hankkeessa tunnistettiin, että kirjaamisvalmennukseen osallistuvien henkilöiden
pohjakoulutus, osaaminen ja työnkuvat olivat vaihtelevia eikä valmentajan roolia haluttu liiaksi
korostaa.

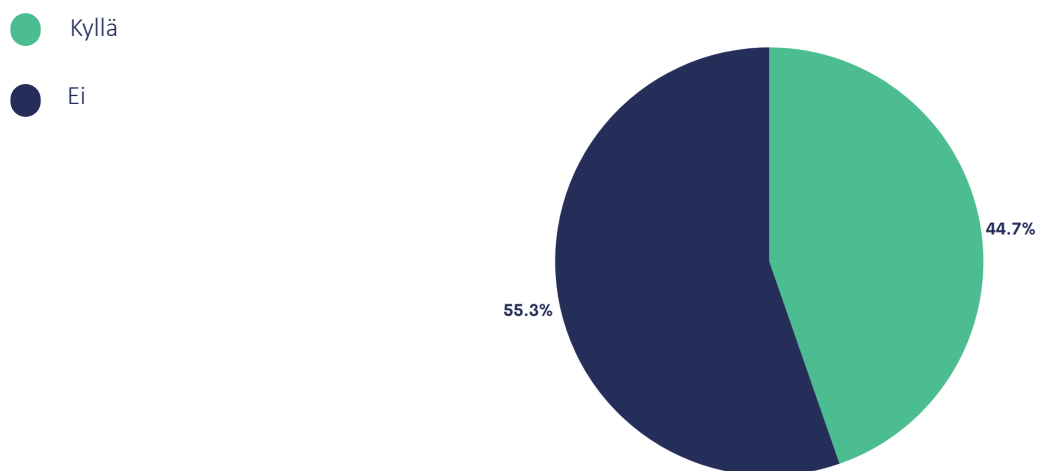
Kaikissa Kansa-koulu-hankkeissa kirjaamisasiantuntijoita on kannustettu keskinäiseen verkos-
toitumiseen. Erityisesti tätä on painotettu kahdessa ensimmäisessä hankkeessa, joiden aikana
asiantuntijaverkostot olivat maakunnallisia. Hankkeen aluekoordinaattoreiden koordinoimat
paikalliset asiantuntijaverkoston tapaamiset järjestettiin live-kohtaamisina. Valmennettujen
kirjaamisasiantuntijoiden määrän lisääntyessä kolmannen hankkeen aikana verkostotoiminta
laajentui valtakunnalliseksi ja siirtyi etäyhteyksin toteutettavaksi. Asiantuntijaverkoston
toiminta ei enää ollut aluekoordinaattoreiden paikallisesti koordinoimaa, ja joidenkin verkoston
toiminta on tämän takia saattanut hiipua. Aluekoordinaattoreiden roolin ja tehtävien muutok-
sesta sekä alueellisten verkoston kokoamisen ja koordinoimisen vastuun siirtymisestä alueille
ei kenties ole viestitty riittävän painokkaasti Kansa-koulu-hankkeen toimesta. Lisäksi alueilla ei

välttämättä ole ollut resurssia tämän tehtävän toteuttamiseen. Kansa-koulu 4.0- ja 5-hankkeiden aikana ei ole järjestetty alueellisia verkostotapaamisia, mutta Kansa-koulu 4.0-hankkeen aikana verkostotoimintaa toteutettiin digitaalisella alustalla. Näin voitiin tavoittaa laaja joukko kirjaamisiasiantuntijoita asuinpaikasta riippumatta.

4.1.1 Kirjaamisiasiantuntijat organisaatioissa

Organisaatioilta tiedusteltiin ensimmäisenä, työskenteleekö heidän organisaatiossaan kirjaamisiasiantuntija. Tähän kysymykseen myöntävästi vastasi hieman alle puolet eli 44,7 % vastaajista (Kuva 9). Toisin sanoen alle puolessa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämistä kartoittavaan kyselyyn vastanneista yksityisistä organisaatioista työskentelee yksi tai useampi Kansa-koulu-hankkeiden valmentama kirjaamisiasiantuntija.

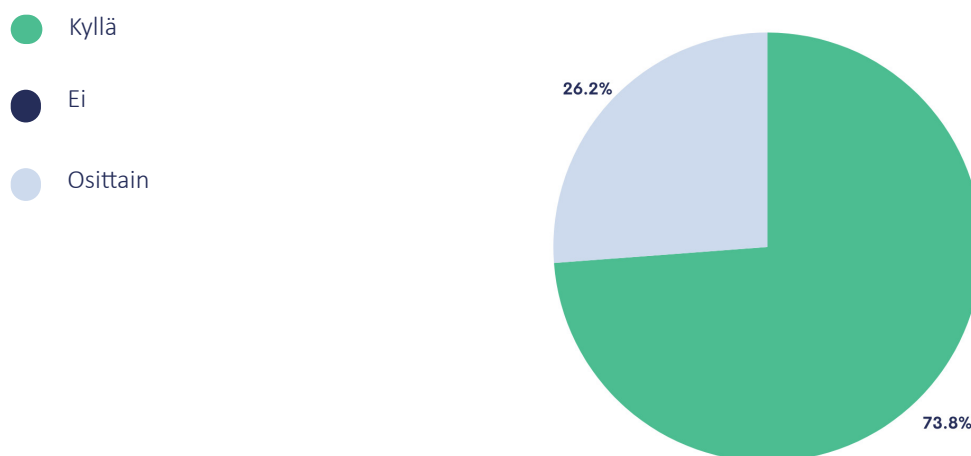
Organisaatiossamme työskentelee kirjaamisiasiantuntija

Kuva 9. Kirjaamisiasiantuntijat organisaatiossa, N=94.

Näistä organisaatioista vajaa kolmannes vastasi, että heillä on tiedossa, ketkä työntekijöistä ovat valmentautuneet sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijoiksi (Kuva 10). Kaikissa organisaatioissa kirjaamisiasiantuntijoiksi valmentautuneet työntekijät olivat ainakin osittain tiedossa.

Organisaatioissamme on tiedossa, ketkä työntekijöistämme ovat valmentautuneet sosiaalihuollon kirjaamisasiantuntijoiksi.

Kuva 10. Kirjaamisasiantuntijoiden tunnettuus organisaatiossa, N=42 (ne kyselyyn vastanneet organisaatiot, joissa on kirjaamisasiantuntija).

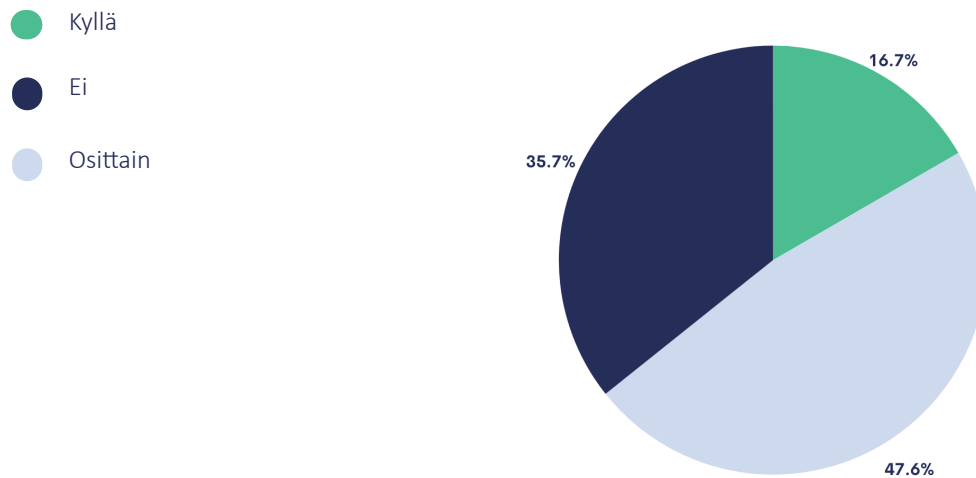
4.1.2 Kirjaamisasiantuntijoiden rooli, tehtävät ja työaikajärjestelyt

Kysymyksiin kirjaamisasiantuntijoiden rooleista ja tehtävistä sekä työaikajärjestelyistä ja palkkauksesta vastasivat edelleen ne 42 organisaatiota, jotka olivat ilmoittaneet, että heidän organisaatioissaan työskentelee kirjaamisasiantuntija.

Kirjaamisasiantuntijan rooli ja tehtävät oli määritelty täysin tai osittain reilussa 60 % näistä organisaatioista (Kuva 11). Hieman yli kolmannes vastaajaorganisaatioista ei ollut lainkaan määritellyt, miten kirjaamisasiantuntijaksi valmentautuneen työntekijän osaamista voisi organisaatiossa hyödyntää.

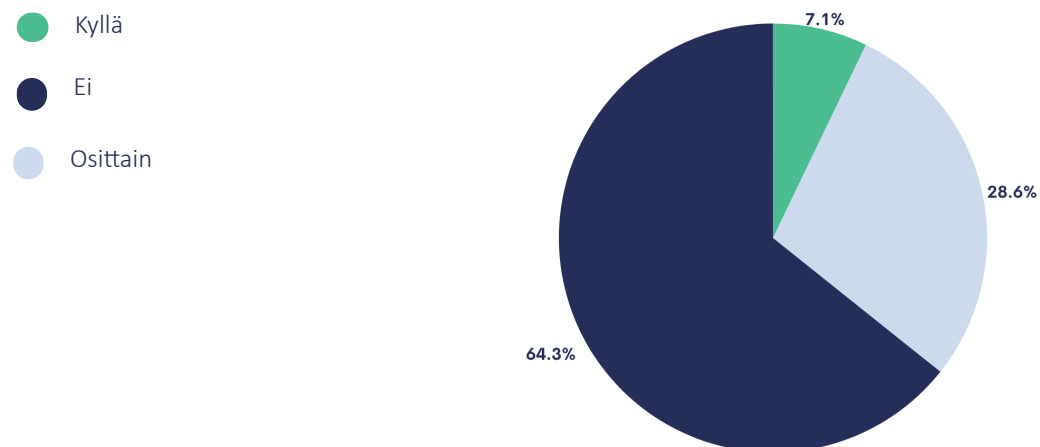
Kirjaamisasiantuntijoiden rooli ja tehtävät on määritelty.

Kuva 11. Kirjaamisasiantuntijoiden roolin ja tehtävien määrittely, N=42.

Kirjaamisasiantuntijana toimiminen oli huomioitu työaikajärjestelyissä ja palkkauksessa joko osittain tai kokonaan vain reilussa kolmanneksessa organisaatioita (Kuva 12).

Kirjaamisasiantuntijana toimiminen on huomioitu työaikajärjestelyissä ja palkkauksessa.

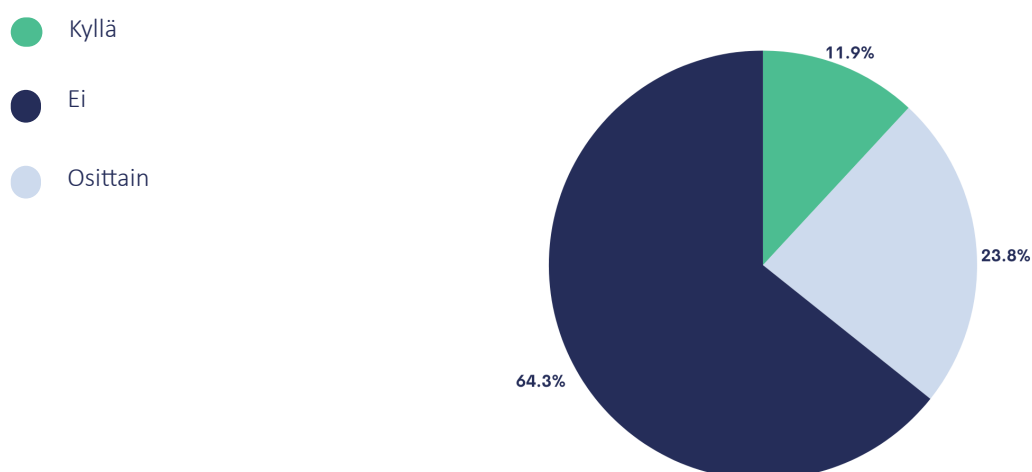
Kuva 12. Kirjaamisasiantuntijuuden huomioiminen, N=42.

4.1.3 Kirjaamisiasiantuntijoiden verkostot

Kansa-koulu-hankkeet ovat järjestäneet valmentamilleen kirjaamisiasiantuntijoille erilaisia verkostoja; ensin alueellisesti ja myöhemmin digitaalisella alustalla. Nämä verkostot ovat palvelleet pääosin ajankohtaisen tiedonvälityksen ja vertaistuen foorumina. Kunnissa ja hyvinvointialueilla on ollut jonkin verran omia verkostoja kirjaamisiasiantuntijoille (Kansa-koulu 2022b).

Yksityisten organisaatioiden sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijoiden verkostoja ja tapaamisia kartoitettiin nyt ensimmäistä kertaa. Hieman yli kolmanneksessa kyselyyn vastanneista 42 organisaatiosta oli oma verkosto tai tapaamisia sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijoille (Kuva 13).

Organisaatiossamme on oma verkosto tai tapaamisia sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijoille.

Kuva 13. Kirjaamisiasiantuntijoiden verkosto tai tapaamiset, N=42.

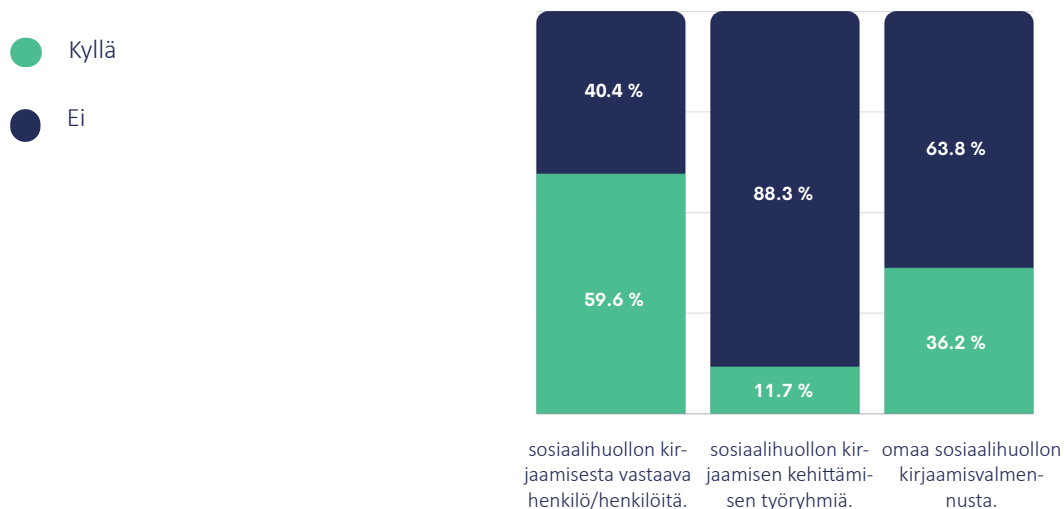
4.2 KIRJAAMISEN KEHITTÄMISEN KÄYTÄNNÖT

Tässä osiossa kartoitettiin sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisestä vastaavien henkilöiden ja erilaisten työryhmien olemassaoloa, organisaatioissa järjestettävää omaa sosiaalihuollon kirjaamisvalmennusta, yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisessä sekä kaksi- ja monikielisyden huomioimista sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisessä. Vastaus näitä teemoja kartoittaviin kysymyksiin saatiin kaikilta vastaajaorganisaatioilta.

4.2.1 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisestä vastaavat henkilöt ja toteutustavat

Hieman yli puolella vastaajista on organisaatiossa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisestä vastaava henkilö (Kuva 14). Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen työryhmiä on kuitenkin vain 11,7 % vastaajaorganisaatioista. Reilulla kolmanneksella organisaatioista on sosiaalihuollon omaa kirjaamisvalmennusta.

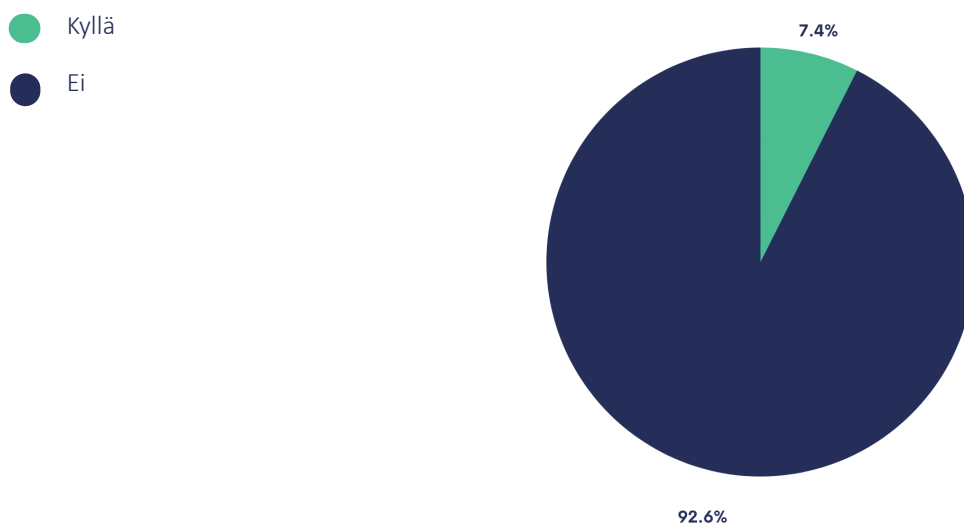
Organisaatiossamme on...

Kuva 14. Kirjaamisen kehittämisen toteutustavat, N=94.

Vain 7,4 % vastaajista ilmoitti olevansa mukana hyvinvointialueen kirjaamisen kehittämisessä (Kuva 15). Tarkennuksina tästä yhteistyöstä mainittiin, että yksityisistä organisaatioista osallistutaan yhteisiin koulutuksiin ja saadaan hyvinvointialueilta ohjeita tai pyritään muuten vuorovaikutukseen ja keskusteluun hyvinvointialueen kanssa toimintatavoista ja malleista.

Organisaatiomme on mukana hyvinvointialueen kirjaamisen kehittämisessä.

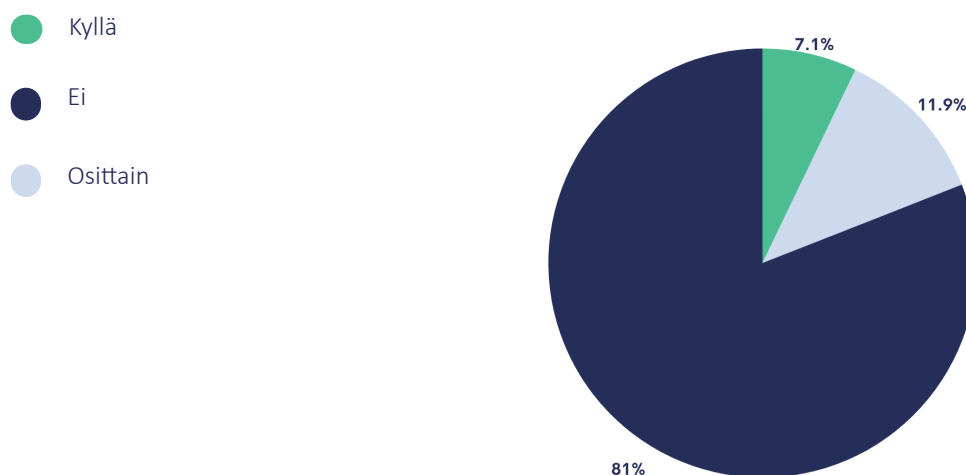
Kuva 15. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa kirjaamisen kehittämisessä, N=94.

4.2.2 Kaksi- ja monikielisyden huomioiminen sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämisessä

Kyselyssä haluttiin kartoittaa sekä kaksi- että monikielisyden huomioimista kirjaamisen kehittämisessä. Kirjaamisasiantuntijoiden verkostoihin liittyen kartoitettiin kaksikielistä asiantuntijatoimintaa ja laajemmin organisaatioiden työntekijöitä koskevan kirjaamisosaamisen kehittämisessä tarkasteltiin monikielisyyttä.

Kirjaamisasiantuntijaverkostoja koskevaan kysymykseen vastasi jo edellä mainitut 42 organisaatiota, joissa työskentelee kirjaamisasiantuntijoita ja niistä 81 % ei kaksikielisyttä ole huomioitu verkostoissa (Kuva 16). Kaksikielisyys on huomioitu muun muassa tuottamalla kirjaamiseen liittyvää materiaalia myös ruotsiksi ja asiakastietojärjestelmän kieltä on mahdollisuus vaihtaa. Lisäksi organisaatiossa voi olla kielitaitoinen henkilö kirjaamisasiantuntijana. Kysymykseen kaksikielisydestä on tarkennettu myös monikielisyden huomioimisesta niin, että monikielisyys on huomioitu symbolikirjauksissa. Lisäksi hyvän kirjaamisen oppaita on tehty sekä ruotsiksi että englanniksi.

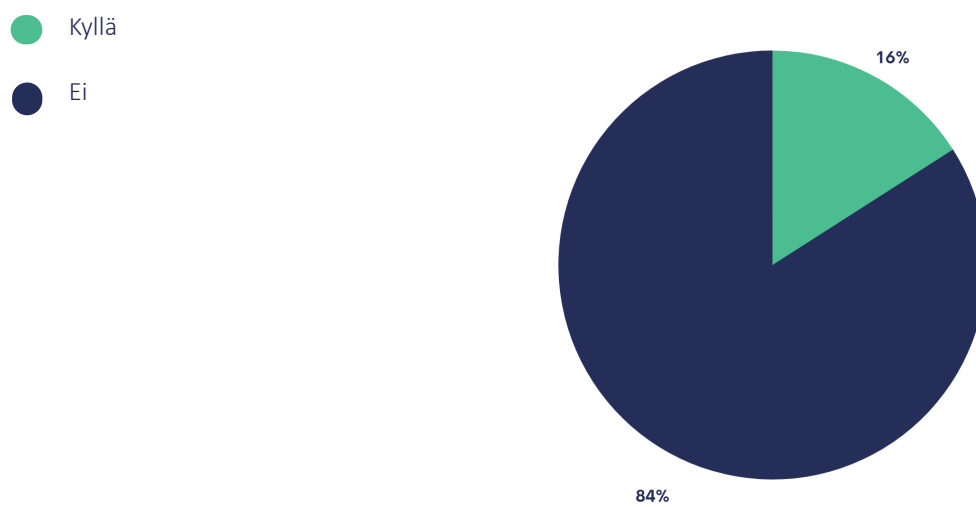
Kirjaamisasiantuntijaverkostossa huomioidaan kaksikielisyys.

Kuva 16. Kaksikielisyys kirjaamisasiantuntijaverkostossa, N=42.

Monikielisyyttä kirjaamisosaamisen kehittämisessä kartoittavaan kysymykseen vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet organisaatiot. Näistä 16 % on huomioinut monikielisyden kirjaamisosaamisen kehittämisessä (Kuva 17). Vastajien mukaan monikielisyys on toteutettu esimerkiksi niin, että käytössä on puhelinsovellus, jonka kautta on mahdollisuus varata tulkki ajanvarauksella tai saada tulkki välittömästi. Joissakin organisaatioissa on asiakastietojärjestelmä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Joillakin kirjaamisoppaita on käännetty englanniksi ja koulutus- ja perehdytysvaiheessa käytetään tarvittaessa englantia.

Organisaatiomme kirjaamisosaamisen kehittämisessä huomioidaan monikielisyys.

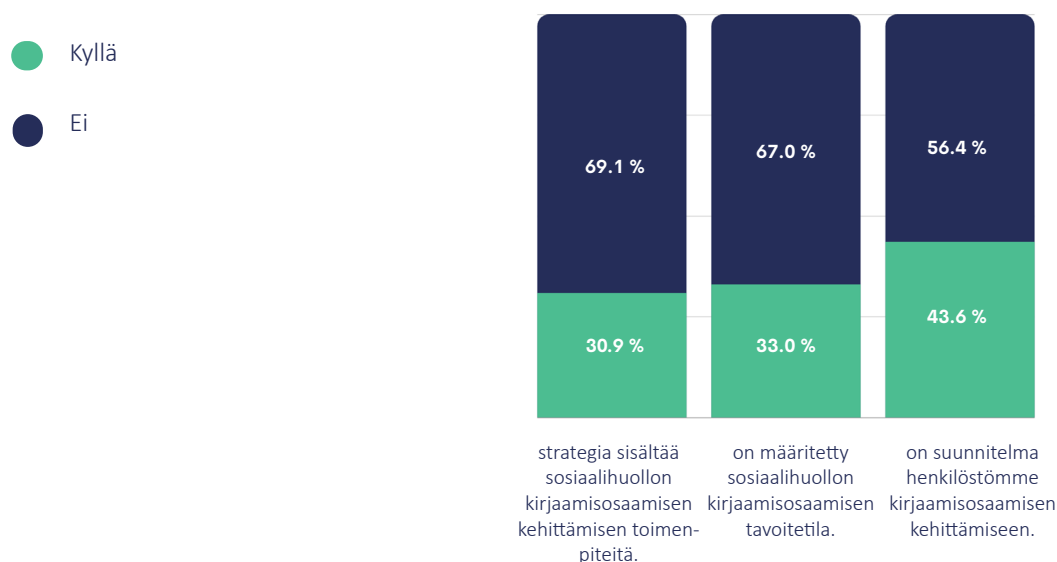
Kuva 17. Monikielisyys kirjaamisosaamisen kehittämisessä, N=94.

5. KIRJAAMISEN KEHITTÄMINEN OSANA STRATEGIAA JA SUUNNITELMAT KIRJAAMISEN EDISTÄMISEKSI

Edellisessä luvussa tarkasteltiin yksityisten organisaatioiden kirjaamisen kehittämisen toiminnallista valmiutta kartoittamalla nykyisiä käytäntöjä. Kyselyllä haluttiin myös selvittää, onko organisaatioilla suunnitelmia tulevista toimintamalleista tai käytännöistä sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämiseksi. Tässä osiossa tarkasteltavana ovat kirjaamisosaamisen kehittämisen paikka strategiassa, kirjaamisosaamisen tavoitetila ja suunnitelma organisaation henkilöstön kirjaamisosaamisen kehittämiseksi.

Vajaassa kolmanneksessa (30,9 %) kyselyyn vastanneista organisaatioista strategia sisältää sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämisen toimenpiteitä. Sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen tavoitetilan on puolestaan määritellyt hieman useampi organisaatio eli kolmannes (33 %) vastaajista. Suunnitelma henkilöstön kirjaamisosaamisen kehittämiseen sosiaalihuollon osalta oli vajaalla puolella (43,6 %) organisaatioista (Kuva 18).

Organisaatiossamme...

Kuva 18. Kirjaamisosaamisen huomioonottaminen, N=94.

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kansa-koulu 5-hanke toteutti yhteistyössä Hyvinvointiala HALI ry:n kanssa yksityisille sosiaalihuollon palveluita tuottaville organisaatioille kirjaamisen kehittämistä kartoittavan kyselyn, johon saatiin vastaus 94 organisaatiolta. Näistä organisaatioista neljännes oli alle 15 työntekijää työllistäviä yrityksiä ja suurin osa vastaajista työllisti maksimissaan 50 henkilöä. Suurin osa kyselyyn vastanneista organisaatioista tuottaa palveluita sekä hyvinvointialueen lukuun että asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Kyselyyn vastasi kaksi organisaatiota, jotka tuottavat palveluita pelkästään asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella ja ovat velvollisia liittymään Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon vasta vuonna 2026. Vaikka kyselyyn vastanneet organisaatiot olivat pääosin pieniä, maksimissaan 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä, suurin osa tuottaa kuitenkin palveluja kahdelle tai useammalle hyvinvointialueelle.

Organisaatioiden kirjaamisen kehittämisen nykytilaa kartoitettiin kolmen erilaisen osion avulla. Tarkasteltavana oli tietotekninen ja toiminnallinen valmius sekä organisaatioiden suunnitelmat kirjaamisen kehittämisen osalta. Kansa-koulu-hankkeissa on tunnistettu, että sosiaalihuollon kirjaamisen kehittäminen vaatii organisaatioilta monitasoisista sitoutumista ja suunnitelmallista kehittämistä, minkä pohjalta kysely on laadittu. Jo hyvinvointialueille laaditun kyselyn vastauksen avulla on tarkennettu vaatimuksia, joiden tulisi täyttyä, jotta sosiaalihuollon kirjaamisen kehittäminen on suunnitelmallista toimintaa organisaation rakenteissa (Kuva 19).

	Tietotekninen valmius	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelutehtäväluokitus on käytössä • Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon liittyminen on aikataulutettu tai tehty
	Toiminnallinen valmius	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjaamisasiantuntijoilla on tunnistettu rooli ja tehtävät • Kirjaamisen kehittämiseen on toimivia käytäntöjä
	Suunnitelmat	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjaamisen kehittämiseen on laadittu hyvinvointialuetasoisia suunnitelmia • Kirjaamisen kehittäminen on strategiassa

Kuva 19. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen vähimmäisvaatimukset.

Tietoteknisen valmiuden osalta kysely toi esiin, että yli 90 % organisaatioista on luokitellut tuottamansa palvelut THL:n palvelutehtäväluokituksen mukaisesti. Kuitenkin vain reilulla kolmanneksella organisaatioista on THL:n palvelutehtäväluokitus käytössään asiakastietojärjestelmässä tai -järjestelmissä. Vaikka liittymisvelvoite Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon koskee lähes kaikkia kyselyyn vastanneita organisaatioita 1.9.2024, vain vajaalla neljänneksellä on aikataulutettuna suunnitelmallinen Kanta-liittymisen prosessi. Yli 90 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei ole saanut ohjausta ja neuvontaa Kanta-liittymiseen hyvinvointialueilta, kun vastaava luku ohjausta ja neuvontaa kansallisilta toimijoilta (STM, Kela, THL, Valvira) kartoittavaan

kysymykseen oli 75 %. Kansallisilta toimijoilta saatu tuki oli siis hieman parempaa kuin hyvinvointialueilta saatu ohjaus ja neuvonta.

Toiminnallisen valmiuden osalta voidaan kyselyn perusteella todeta, että kirjaamisiasiantuntijat on tunnustettu organisaatioissa melko hyvin, mutta heidän rooliaan ei ole määritelty eikä työtä ole huomioitu palkkauksessa tai työaikajärjestelyissä suurimmassa osassa organisaatioita. Hieman yli kolmanneksessa kyselyyn vastanneista organisaatioista oli oma verkosto tai tapaamisia sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijoille, joten organisaatioihin valmenneet kirjaamisiasiantuntijat jäävät monin paikoin yksin eikä vertaistukea ole järjestelmällisesti saatavissa.

Kirjaamisosaamisen kehittäminen näyttäytyy tietoteknisen ja toiminnallisen valmiuden rinnalla kuitenkin melko valoisalta, sillä vajaalla puolella (43,6 %) kyselyyn vastanneista organisaatioista oli suunnitelma henkilöstön sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämiseen ja vajaan kolmanneksen (30,9 %) strategia sisältää sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämisen toimenpiteitä.

Kyselyyn vastasi vain 94 yksityistä sosiaalihuollon palvelunantajaa ja suurin osa oli henkilöstömäärältään pieniksi organisaatioiksi luokiteltavia. Näistä syistä annettujen vastausten perusteella ei voida muodostaa kuvaa sosiaalihuollon yksityisten palvelunantajien kirjaamisen kehittämisen tai tiedonhallinnan tilanteesta. Pienempien organisaatioiden tilannetta tulokset kuitenkin kuvaavat luultavasti melko hyvin.

Tärkeimmäksi tekijäksi yksityisten organisaatioiden sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen kehittämisessä nousee yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Organisaatiot ovat hyvin vahvasti sidoksissa niin asiakastietojärjestelmätoimittajiin kuin erityisesti tuottamiensa palveluiden järjestäjiin eli hyvinvointialueisiin. Tämän ohella on tärkeä huomioida yksityisille palveluntuottajille tarjolla olevat erilaiset Kanta-liittymisen toteutusvaihtoehdot, joiden tarkastelu vaatii perehtyneisyyttä asiaan ja myös yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa. Kun huomioidaan vielä, että moni organisaatio tuottaa palveluja useammalle hyvinvointialueelle ja organisaatiot ovat hyvin heterogeenisiä erityisesti kokoluokan suhteen, näyttäytyy yksityisten organisaatioiden tilanne historiallisessa sosiaalihuollon tiedonhallinnan muutoksessa vähintäänkin haastavalta.

Kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus tuoda esiin muita huomioita liittyen sosiaalihuollon kirjaamisen ja Kanta-liittymisen kokonaisuuteen. Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa (Kuva 20) on koottuna vastaajien kommentit, jotka omalta osaltaan kuvaavat hyvin yksityisten organisaatioiden tilannetta meneillään olevassa merkittävässä sosiaalihuollon tiedonhallinnan muutoksessa.

Liitymme Kantaan vasta pakon edessä ja silloinkin mahdollisimman myöhään.

Olemme rakentaneet omat tiedonkäsittelyjärjestelmät vastaamaan yrityksemme erityistarpeita. Monet valmiit ratkaisut ovat hyvin raskaita ja liian kattavia meidän tarpeisiimme. Työntekijämäärämme on korkea liikevaihtoon nähden ja siksi monet käyttäjäkohtaisesti hinnoitellut ratkaisut ovat aivan liian kalliita. Toivon todella, että meille liittymisvelvoitetta ei tulisi ja jos tulee, niin tarvittava hallinnointi onnistuu yhden ihmisen voimin eikä koske kaikkia työntekijöitämme.

Organisaatiomme on kuitenkin aika pieni, eikä siinä ole henkilöä, joka voisi kokopäiväisesti tehdä näitä Kantaan liittymiseen liittyviä tehtäviä, niitä tehdään muiden töiden ohessa.

Meillä ei ole ollut mahdollista käyttää hyvinvointialueen kirjaamisjärjestelmää vaan meillä on käytössä oma toiminnanohjausjärjestelmä. Kyseisen järjestelmän toimittajan puolelta meille on kerrottu, ettei Kantaan siirtyminen ole vielä mahdollista. Siksi emme ole pitäneet asian kanssa kiirettä. Olemme seuranneet Sosmeta-palvelussa asiakirjojen rakentumista, mutta konkreettista käytännön tason ohjausta kaipaamme.

Kirjaamisvalmennus on ollut hyvää ja kokonaisuuden ymmärtämistä lisäävää teoriaa, mutta se ei ole tukenut osaamista siinä, mitä meidän tulisi konkreettisesti nyt tehdä.

Kuva 20. Vastaajien muita huomioita.

LÄHTEET

Kansa-koulu 2018. Kansa-koulu I-hankkeen loppuraportti. 2018.

[Kansa-koulu I-hanke loppuraportti.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Kansa-koulu 2020. Kansa-koulu II-hankkeen loppuraportti. 2020.

[Kansa-koulu_2_loppuraportti_FINAL.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Kansa-koulu 2022a. Kansa-koulu III-hankkeen loppuraportti.

[Kansa-koulu III- Loppuraportti_1.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Kansa-koulu 2022b. Kansa-koulu 4.0. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022-raportti. [Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Kansa-koulu 2023. Kansa-koulu 4.0-hankkeen loppuraportti.

[Kansa-koulu 4.0- Loppuraportti.pdf \(innokyla.fi\)](#)

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015)

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150254>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (784/2021)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210784>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230703>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Määräys sosiaalihuollon palvelutehtävien luokituksesta 1/2016. https://www.thl.fi/attachments/tiedonhallinta/Maarays_1_2016_sosiaalihuolto.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille.

Versio 3.6 <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/JULSOSK>

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn sisältö. [HALI ry Kysely FINAL \(vasso.sharepoint.com\)](#)